

Turun kaupunkiseudun MAL-sopimus 2020 – 2031

Neuvottelutulos 29.5.2020

Sisällys

Turun kaupunkiseudun MAL-sopimus 2020 – 2031	2
1 Yleiset asiat	2
1.1 Sopijaosapuolet	2
1.2 Sopimuksen tarkoitus ja tavoitteet	2
1.3 Sopimuksen lähtökohdat	2
2 Kestävä ja vähähiilinen yhdyskuntarakenne ja liikennejärjestelmä	3
2.1 Viihtyisä ja vetovoimainen jalankulku- ja pyöräilykaupunki (kaikissa taajamissa)	3
2.2 Palveleva joukkoliikennekaupunki	5
2.3 Kestävä autoliikenne ja sujuvat elinkeinoelämän kuljetukset	6
3 Asuminen ja elinympäristön laatu	7
3.1 Elinvoimainen ja houkutteleva kaupunkiseutu	7
4 Seudun elinvoimaisuus	9
4.1 Turun kaupunkiseutu osana Etelä-Suomen kestävää asunto- ja työmarkkina-aluetta	9
5 Muut sopimuksen toteuttamisen kannalta tärkeät valtion toimenpiteet	10
6 Seudun kuntien ja Varsinais-Suomen liiton pitkän aikavälin kehittämistavoitteet	11
7 Voimassaolo	12
8 Seuranta	12

29.5.2020

Turun kaupunkiseudun MAL-sopimus 2020 – 2031

1 Yleiset asiat

1.1 Sopijaosapuolet

Valtio: Ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Väylävirasto, Liikenne- ja viestintävirasto, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus), Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA).

Turun kaupunkiseudun kunnat: Aura, Kaarina, Lieto, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Paimio, Parainen, Raisio, Rusko, Sauvo ja Turku

Kuntayhtymät: Varsinais-Suomen liitto on osallistunut sopimuksen valmisteluun ja neuvotteluihin.

Sopijaosapuolet sitoutuvat yhdessä edistämään sopimuksen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista.

1.2 Sopimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus (jäljempänä MAL-sopimus) perustuu Turun kaupunkiseudun 13 kunnan ja valtion yhteiseen tahtotilaan seudun kehittämisestä. Sopimuksen tarkoituksena on vahvistaa kuntien keskinäistä yhteistyötä ja suunnitteluyhteistyön jatkuvuutta, kumppanuutta seudun kuntien ja valtion välillä sekä osapuolten yhteistä sitoutumista seudun kehittämistä koskeviin tavoitteisiin ja niiden edellyttämiin toimenpiteisiin. Sopimuksen tarkoitus on varautua pitkäjänteiseen kehitykseen ja tarvittaessa voimistamiseen tulevilla sopimuskausilla.

Sopimuksen tavoitteena on luoda edellytykset seudullisesti tarvetta vastaavalle monipuoliselle asuntotarjonnalle ja asuntotuotannolle sekä liikennejärjestelmän ja -investointien ja maankäytön paremmalle yhteensovittamiselle. Tavoitteena on edistää vähähiilistä ja kestävästä yhdyskuntarakennetta ja sitä tukevaa liikennejärjestelmää ilmastomuutoksen torjumiseksi, sekä mahdollistaa sujuva arki, työmarkkinoiden toimivuus ja elinkeinoelämän elinvoimaisuus. Tavoitteena on torjua segregatiota ja asunnottomuutta sekä edistää asuinalueiden monimuotoisuutta ja alueiden asuntokannan monipuolisuutta. Kaupunkiseudun liikennejärjestelmän kehittämisen tavoitteena on kasvattaa kestävien liikkumismuotojen osuutta liikennesuoritteesta, parantaa liikenneturvallisuutta ja lisätä työpaikkojen ja palveluiden saavutettavuutta.

Sopimuksessa määritellään Turun seudun 12 vuoden kehityspolku ja tavoitetila vuodelle 2030+ maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämistoimenpiteiden osalta. Kehityspolun toimenpiteitä ja toteutumista tarkastellaan ja täsmennetään rullaavasti hallituskausittain. Tässä sopimuksessa määritellään keskeisimmät, vaikuttavimmat ja kuntien keskinäistä ja valtion yhteistyötä edellyttävät toimenpiteet vuosille 2020–2023, joilla kehitys Turun kaupunkiseudulla myös pidemmällä tähtäyksellä pysyy tavoitteiden edellyttämällä uralla.

1.3 Sopimuksen lähtökohdat

Turun seudun MAL-sopimuksen 2020–2031 keskeisiä valtakunnallisia lähtökohtia ovat:

- Pääministeri Sanna Marinin (10.12.2019) hallitusohjelmassa esitetyt maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet

- kansainväliset ilmastopöytäkirjat ja niiden perusteella laaditut Kansallinen energia- ja ilmastostrategia ja keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma (KAISU)
- eduskunnan kirjelmä asuntopolitiikan kehittämiskohteista (EK 26/2018 vp – O 61/2016 vp) tarkastusvaliokunnan mietinnön pohjalta
- valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.
- 12-vuotisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelua ohjaavat tavoitteet ja strategiset linjaukset
- Seudun ja kuntien selvitykset, suunnitelmat, strategiat ja tavoitteet
- Valtakunnallisen liikennejärjestelmän tavoitteet määritellään liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain mukaisessa valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa.

MAL-sopimuksen toimenpiteillä konkretisoidaan Turun kaupunkiseudun rakennemallin 2035, seudullisen liikennejärjestelmäsuunnitelman ja kansallisten ilmastotavoitteiden toteuttamista. Lähtökohtana ovat lisäksi Varsinais-Suomen maakuntakaava, ja sen mukaisesti koko maakunnan liikennejärjestelmän sovittaminen Turun seutuun (erityisesti Tunnin junan ja sen jatkoyhteyksien osalta), sekä kuntien ajantasaistetut oikeusvaikutteiset kaavat ja kuntien ilmastostrategiat.

Seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma päivitetään v. 2019-2020 ja sen valmistelussa tehty linjaukset huomioidaan sopimuksessa.

Kunnilla ja ELY-keskuksella on systemaattinen toimintatapa kestävien kulkumuotojen sekä liikenneturvallisuuden edistämiseksi ja huomioimiselle omissa hankkeissaan ja toimenpiteissään. Jokaisella kunnalla on liikenneturvallisuussuunnitelma, jossa kuvataan liikenneturvallisuuden tahtotila, toimenpiteet sen saavuttamiseksi, organisointi ja työskentelytapa. Lisäksi kunnassa on liikenneturvallisuus- tai muu ryhmä, joka koordinoi liikenneturvallisuuteen liittyviä asioita. Ao. ryhmiin liitetään mahdollisuuksien mukaan myös kestävien kulkutapojen edistämiseen ja huomioimiseen liittyvät asiat.

2 Kestävä ja vähähiilinen yhdyskuntarakenne ja liikennejärjestelmä

Tavoitetila 2030+: Kaikissa taajamissa on viihtyisä ja vetovoimainen jalankulku- ja pyöräilykaupunki, jossa maankäyttöä suunnataan kävely-, pyöräily- ja joukkoliikenneväyhykkeille alueiden ominaispiirteitä vahvistamalla. Energia- ja ilmastostrategian mukaisesti henkilöautosuoritteiden kasvu on kääntynyt laskuun (kaupunkiseuduilla) vuoteen 2025 mennessä, ja kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen matkamäärät ovat kasvaneet merkittävästi. Kestävien kulkutapojen osuus matkoista ja liikennesuoritteesta Turun seudulla kasvaa aiempia sopimuskausia nopeammin (vuonna 2016 seudun joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn osuus matkoista 38 % ja suoritteesta 19 %, lähde: HLT 2016).

2.1 Viihtyisä ja vetovoimainen jalankulku- ja pyöräilykaupunki (kaikissa taajamissa)

Kehityspolku: Kunnat painottavat maankäytön suunnittelussa ja toteutuksessa maakuntakaavan kaupunki-/taajamatoimintojen kehittämisen kohdealueiden kehittämistä ja täydennysrakentamista. Kaupunkiseudun yhdyskuntarakennetta tiivistetään ohjaamalla asumista, työpaikkoja ja palveluja kävely- ja pyöräilyväyhykkeille sekä joukkoliikenneväyhykkeelle alueiden ominaispiirteitä vahvistamalla.

Kestävien kulkutapojen kulkumuoto-osuutta pyritään kasvattamaan edistämällä kävely- ja pyöräilyedellytyksiä ja parantamalla kaupunkiympäristöjä jalankulku- ja pyöräily-ystävällisemmiksi. Seudun pyöräilyn pääreittien laatutasoa parannetaan. Huolehditaan siitä, että asuin- ja työpaikka-alueille sekä tärkeille virkistysalueille toteutetaan toimivat jalankulku- ja pyöräily-yhteydet. Kunnat panostavat jalankulkuväyhykkeillä ympäristön laatuun tavoitteenaan eri ihmisryhmät huomioivat, johdonmukaiset, turvalliset ja helposti hahmotettavat väylät ja niihin liittyvä viihtyisä rakennettu ympäristö. Lähiympäristön laadulla tuetaan kestäviä liikennevalintoja. Maankäyttöä ja palveluverkkoa kehitetään tasapainoisesti lähipalveluiden turvaamiseksi.

Kaupunkiseudun vetovoimaisuutta parannetaan tarjoamalla riittävästi monipuolisia asumismahdollisuuksia erilaisissa ympäristöissä. Kunnat sitoutuvat laadittavissa sopimuksissa ryhtymään omassa toimivallassaan oleviin toimiin, joilla ne edistävät kaupunkiseutujen liikennejärjestelmän toimivuutta, turvallisuutta ja kestävyyttä.

Toimenpiteet vuosille 2020-2023

1. Kunnat varautuvat rakennemallin päivittämiseen laatimalla vuosina 2020-23 tarvittavat esiselvitykset, missä hyödynnetään seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmaa. Rakennemallin päivityksen aikataulusta kunnat päättävät selvitysten tulosten perusteella.
2. Kunnat suuntaavat vähintään 80 % uusien asemakaavojen asuinkerrosalasta maakuntakaavan kaupunki-/taajamatoimintojen kehittämisen kohdealueille.
3. Kunnat edistävät palvelujen ja työpaikkojen säilymistä ja lisäämistä jalankulku- ja pyöräilyvyöhykkeillä sekä joukkoliikenteen solmukohdissa mm. maankäytön suunnittelun keinoin.
 Toimivan palveluverkon turvaamiseksi kunnat varmistavat, että sijainniltaan hyvin saavutettavilla alueilla on tarjolla riittävästi päiväkotij- ja koulutontteja.
 Kunnat vahvistavat kuntien välisen yhteistyön edellytyksiä toteuttamalla yhteinen palvelupisteaineiston ylläpitotyökalu.
4. Kunnat kehittävät menettelytapoja kestävän liikkumisen huomioimiseksi kaikessa suunnittelussa. Kunnat toteuttavat seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmassa laadittavaa ja Turun kaupungin omaa toimenpideohjelmaa kulkumuototavoitteen saavuttamiseksi sekä toteuttavat seuraavia kävelyn ja pyöräilyn toimenpiteitä osana jatkuvaa liikennejärjestelmätyötä:
 - I. Kaupunkiseudun kunnat määrittelevät priorisoitavat kävelyn ja pyöräilyn kehittämislueet ja niiden kehittämisperiaatteet ottaen huomioon mm. ympäristön laatu, turvallisuusnäkökulma ja viherympäristön rakenteet.
 - II. Kunnat ja ELY-keskus jatkavat yhteistyössä pyöräilyn pääreittien puuttuvien osuuk-sien ja nykyisten pääreittien parantamisen suunnittelua ja toteuttamista sekä pyöräilyn pääreittien opastussuunnitelman toteuttamista. Kunnat ja ELY-keskus parantavat talvipyöräilyn edellytyksiä erikseen sovittavilla laatuikäytävien osilla.
 - III. Kunnat toteuttavat jalankulku- ja pyöräilymäärien sähköisen seurantarjestelmän.
 - IV. Kunnat laativat pyöräpysäköinnin ohjeistuksen ja edistävät erilaisten esimerkkikohteiden toteutumista mm. suurilla työpaikoilla ja liityntäpysäköintialueilla. Kunnat edistävät pyöräpysäköintiä myös keskeisillä pysäkeillä.
 - V. Kunnat laajentavat kaupunkipyöräaluetta Turussa ja seudullisesti.
5. Valtio osoittaa rahoitusta Turun seudun kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden kehittämiseen seuraavasti:
 - Valtio osoittaa kaudella 2020-23 0,83 miljoonaa euroa Turun seudun valtion väyläverkolla toteutettaviin kävelyn ja pyöräilyn edistämistoimenpiteisiin. Rahoituksen edellytyksenä on, että kunnat käyttävät toimenpiteisiin vastaavan summan. Rahoituksen kohdentamisesta sovitaan yhdessä valtio-osapuolen kanssa seudun liikennejärjestelmätyöryhmässä.
 - Turun seudun kunnat voivat hakea valtionavustusta kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parantamiseen kunnan katuverkolla. Avustusta on varattu Helsingin, Turun, Tampereen ja Oulun seuduille haettavaksi kaudella 2020-2023 vähintään 4,5 milj. euroa. Kunnat osallistuvat rahoitettavien hankkeiden kustannuksiin 50 prosentilla. Traficom toteuttaa investointiohjelman hankehaun ja myöntää rahoituksen.

2.2 Palveleva joukkoliikennekaupunki

Kehityspolku: Tehokkaasti toimivien joukkoliikennekäytävien vahvistamiseksi asumista, työpaikkoja ja palveluja ohjataan joukkoliikennevyöhykkeille. Joukkoliikennejärjestelmää kehitetään monipuolisemmaksi matkustajan näkökulma vahvasti huomioiden. Joukkoliikenteen kulkutapaosuutta pyritään kasvattamaan koko seudulla parantamalla sen palvelutasoa ja kilpailukykyä henkilöautoliikenteeseen verrattuna.

Toimenpiteet vuosille 2020-2023

6. Kunnat vahvistavat joukkoliikennekaupunkia kohdentamalla kasvua ja palveluja kaupunkikehittämisen edistämiseksi asemanseuduille ja vaikuttavimmille joukkoliikennevyöhykkeillä oleville taajamatoimintojen alueille (raitiotie- ja runkobussilinjoihin tukeutuvat alueet sekä maakunta-kaavan kaupunkikehittämisen kohdealueet). Sujuvat joukkoliikennejärjestelyt otetaan lähtökohdaksi liikenne- ja maankäyttösuunnitelmissa ja palvelujen sijoittumisessa-
7. Kunnat toteuttavat runkobussilinjaston ensimmäisen vaiheen vuodesta 2022 alkaen, minkä yhteydessä uusitaan reitit ja vuorovälit. Toteutetaan joukkoliikennekaistoja sekä mahdollisuuksien mukaan valoetuksia runkolinjoilla ja tarvittaessa myös muualla. Selvitetään Föolidatan analysointien avulla liikenteen sujuvoittamiskohteet. Ruuhka-aikoihin lisätään nopeita suoria bussivuoroja Turku-Naantali ja Turku-Aura -osuuksilla sekä tarvittaessa muilla osuuksilla. Huolehditaan Kupittaan alueen kytkemisestä seudun joukkoliikenteeseen.
8. Turun kaupunki käynnistää raitiotien suunnittelun. Valtio osoittaa 30 %:n ja enintään 4,5 milj. euron avustuksen raitiotien yleis- ja toteutussuunnitteluun. Valtion tavoitteena on tukea kaupunkiseudun kestävä liikenteen edellytyksiä pitkäjänteisesti. Valtio, Turku ja Raisio ratkaisevat pidemmän aikavälin osallistumisensa raitiotiehankkeen seudullista jatkoa koskeviin toimenpiteisiin MAL-sopimuksen päivytyksen yhteydessä. Valtion osallistuminen raitiotien arkeologisiin kaivauksiin arvioidaan hankkeen rakentamista koskevien päätösten yhteydessä.
9. Laaditaan ELY-keskuksen ja Fölin yhteistyönä joukkoliikenteen vaihtopaikkojen kokonaisvisio. Toteutetaan Fölin runkoliikenteen/ELY-liikenteen vaihtopysäkkejä (maankäytön ja liikenteen suunnittelu). Jatketaan mahdollisuuksien mukaan muiden pysäkkien parantamista. ELY-keskus ja Föli jatkavat joukkoliikenteen pysäkki-informaatiojärjestelmien kehittämistä.

Kunnat ja valtio selvittävät mahdollisuuksia ottaa käyttöön toimivalta-alueilla (ELY, Föli) yhteensopiva lippu. Otetaan käyttöön mobiililippu ELY-liikenteeseen. Kunnat selvittävät mahdollisuuksia hoitaa osa Aurajoen ja lähisaariston joukkoliikennepalveluista vesiteitse.

Kunnat selvittävät Föli-alueen laajentumista.

10. Valtio avustaa Turun seudun julkisen henkilöliikenteen palveluita sopimuskaudella 2020-2023 arviolta 6,8 miljoonalla eurolla. Valtionavustus myönnetään pääsääntöisesti EU:n palvelusopimusasetuksen mukaiseen joukkoliikenteen hankintaan. Valtionavustuksen saamisen edellytyksenä on, että kaupunkiseutu toteuttaa tässä sopimuksessa esitettyjä joukkoliikennejärjestelmän kehittämistoimenpiteitä tämän sopimuksen mukaisesti.

Lisäksi valtio osoittaa ilmastoperusteista joukkoliikenteen avustusta Turun kaupunkiseudun haettavaksi 4,76 miljoonaa euroa sopimuskaudella 2020-2023. Valtionavustus kohdistetaan erityisesti sähköiseen joukkoliikenteeseen ja tukea voi hyödyntää puhtaan käyttövoiman joukkoliikennekaluston ja -palvelun kehittämiseen sekä joukkoliikennepalvelujen ostoon. Tuen saajan tulee raportoida avustuksella saavutettu päästövähennys Traficomin antaman ohjeistuksen mukaan.

Lisäksi valtio osoittaa kaikkien suurten kaupunkiseutujen haettavaksi valtionavustusta liikenteen palvelujen digitalisaatioon ja liikenteen palveluistumisen edistämiseksi vuosina 2020-2021 yhteensä 7 miljoonaa euroa. Valtionavustuksen tavoitteena on joukkoliikenteen digitalisaation ja palveluistumisen edistäminen sekä lippu- ja maksujärjestelmien kehittäminen.

Valtion rahoituksen edellytyksenä on, että kunnat käyttävät avustusta saaviin joukkoliikenteen toimenpiteisiin vastaavan summan.

11. Liityntäpysäköintiä (pyörä- ja autopysäköinti) kehitetään erityisesti rautatie- ja linja-autoasemilla (mm. matkakeskus), runkoliikenteen/ELY-liikenteen keskeisillä solmupysäkeillä sekä seuturunkolinjojen päissä, taajamissa ja muissa solmupisteissä. Valitaan kehityskohteet ja toteutetaan niitä vaiheittain osana seudun liikennejärjestelmätyötä.
12. Valtio käyttää Turun kaupunkiseudun väyläverkon kustannustehokkaisiin parantamishankkeisiin vuosina 2020-2023 rahoitusta 6,6 milj. euroa. Rahoitus kohdistetaan Turun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiden mukaisesti toimenpiteisiin, jotka parantavat erityisesti joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä sekä liikenneturvallisuutta. Rahoitusta kohdennetaan ja toimenpiteet priorisoidaan jatkuvassa liikennejärjestelmätyössä sovittavalla tavalla kuntien, Väyläviraston ja ELY-keskuksen yhteistyönä.

Valtion rahoituksen edellytyksenä on, että kunnat käyttävät toimenpiteisiin vastaavan summan.
13. Turun seudun kunnat kehittävät liikennepalveluiden yhteen toimivuutta ja tietorajapintoja asiakaslähtöisesti lain minimivaatimustasoa laajemmin ja ottavat käyttöön uusia taustajärjestelmäpohjaisia lipputuotteita.
14. Turun seudun kunnat luovat yhteistyössä valtio-osapuolen kanssa suunnitelman ja digitaalisen tietopohjan liikenteen automaation sekä uusien teknologioiden ja liikkumispalveluiden käyttöön- otolle. Seudullisen suunnitelman laadinnassa hyödynnetään liikennealan kansallisen kasvuohjelman toimenpiteitä sekä liikenteen automaation toimenpide- ja lainsäädäntösuunnitelmaa sekä kytetään Turun seudulla tehtävät kokeilut ja hankkeet (mm. Föli, Tuup, TripGo, mahd. henkilökuljetusten yhdistely) kansallisiin suunnitelmiin. Digitaalisen tietopohjan luomisella edistetään sitä, että liikenteen tiedot ovat saatavilla digitaalisesti, yhteentoimivasti ja koneluettavassa muodossa. Digitaalisen tietopohjan esimerkkejä ovat autonomisesti navigoivien laitteiden tarvitsemat kartat reitti- ja paikkatietoineen, tunnistamiseen tarvittavat tiedot paikoista, tavaroista, ympäristöolosuhteista jne. Suunnitelmalla tavoitellaan liikenneturvallisuutta, matkakettujen toimivuutta ja liikkumispalveluiden parantumista. Kehittämishankkeen käynnistämisestä, rahoitustasosta ja osallisista sovitaan kaupunkiseudun liikennejärjestelmätyöryhmässä.
15. Turku edistää älyliikenteen hankkeita ja runkobussijärjestelmää tukevan älykkään syöttöliikenteen edellytysten selvittämistä.

2.3 Kestävä autoliikenne ja sujuvat elinkeinoelämän kuljetukset

Kehityspolku: Uusien, puhtaiden energialähteiden lataus- ja jakeluverkostoja laajennetaan kaupunkiseudulla. Lisäksi pyritään edistämään uusia, päästöttömiä liikennemuotoja ja logistiikkaratkaisuja. Seudun pääväylien ja pääliikenneyhteyksien toimivuus varmistetaan. Kaupunkiseudun liikenteenhallinnan yhteistyötä ja yhteisiä toimintaperiaatteita lisätään. Kestävän liikkumisen huomioiminen tulee olla keskeisessä roolissa myös tie- ja katuhankkeiden suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä niihin liittyvässä maankäytön suunnittelussa.

Tie- ja katuverkon kehittämistoimilla varmistetaan ensisijaisesti runkoväylien, satamayhteyksien ja muiden tavaraliikenteen pääreittien toimivuus sekä joukkoliikenteen sujuvuus. Kestävän autoliikenteen ja elinkeinoelämän kuljetusten toimintaedellytyksiä tukevia tarpeita huomioidaan 12 vuoden aikajänteellä valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa. Seudun kunnat ovat priorisoinneet toimenpiteensä valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa huomioitavaksi ja ne on kuvattu sopimuksen kohdassa 6. Elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä edistetään mm. seudun saavutettavuutta parantamalla huomioiden erityisesti E18 Turun kehätien ja Paraistenväylän kehittämistarpeet.

Toimenpiteet vuosille 2020-2023

16. Kunnat kehittävät Turun vetovastuulla liikenteen reaaliaikaisen liikenne- ja liikkumisalustan, joka sisältää erilaisia toiminnallisuksia mm. onnettomuuksista, tietöistä, ruuhkista ja pyöräilyn talvikunnossapitotiedoista. Kunnat pyrkivät laajentamaan alusta seudulliseksi.
17. Kunnat tukevat uusiutuviin energialähteisiin siirtymistä pysäköintipolitiikallaan. Lisätään pysäköinnin digitaalisia palveluja, joiden avulla pyritään vähentämään pysäköintipaikan etsimisestä aiheutuvaa liikennettä ja päästöjä.
18. Kunnat pyrkivät siirtymään ajoneuvohankinnoissaan sähkö- ja biopolttoainekäyttöisiin ajoneuvoihin sekä hankinnoissaan vähäpäästöisempään kalustoon. Siirtymäajalla tulisi käyttää uusiutuvia polttoaineita nykyisessä kalustossa. Valtio edistää puhtaiden ajoneuvojen osuutta julkisissa hankinnoissa puhtaita- ja energiatehokkaita ajoneuvoja koskevan direktiivin mukaisesti.
19. Kunnat laativat yleissuunnitelman sähköautojen ja muiden ladattavien ajoneuvojen latausverkon laajenemismahdollisuuksista yleisille alueille.
20. Kunnat kehittävät uusia toimintatapoja keskusta-alueiden jakelun järjestämiseen yhteistyössä alan yritysten kanssa. Kiinnitetään huomiota myös koko toimitusketjun sujuvoittamiseen sekä keskusta-alueen turvallisuuteen esim. edistämällä yöjakelun mahdollisuuksia.
21. Kunnat kehittävät liikenteen hallintaa, mikä käsittää mm. tapahtumien aikaista liikenteen ohjausta ja tiedottamista, tie- ja katutöiden aikaista liikkumisen ohjausta sekä älykästä valo-ohjausta (joukko- ja raskaan liikenteen etuisuudet, autoliikenteen sujuvuus, pyöräliikenteen sujuva ja turvallinen valo-ohjaus sekä seudullinen liikennevalojen ohjausjärjestelmä ja sen hallinnointi).

3 Asuminen ja elinympäristön laatu

Tavoitetila 2030+: Kaupunkiseutu on vetovoimainen ja tarjoaa monipuolisia asumismahdollisuuksia erilaisissa ympäristöissä kysyntää vastaavasti. Asunnottomuutta ei esiinny Turun seudulla. Seudulle on rakennettu noin 40 000 uutta asuntoa. Kohtuuhintaisen ARA-asuntotuotannon osuus koko asuntotuotannosta on kasvanut. Asuntotuotanto on keskittynyt erityisesti kävely-, pyöräily- ja joukkoliikennevyöhykkeille.

3.1 Elinvoimainen ja houkutteleva kaupunkiseutu

Kehityspolku: Kunnat varmistavat kaavavarantoa siten, että asetetut asuntotuotantotavoitteet ovat mahdollista saavuttaa. Valtio tukee seudun kohtuuhintaista asuntotuotantoa. Turun seudun kuntien tavoitteena on rakentaa vuosina 2020-2023 yhteensä 13 000 asuntoa, mistä kohtuuhintaista asuntotuotantoa on vähintään 20 %. Vähintään 80 % uusien asemakaavojen asuinkerrosalasta suunnataan maakuntakaavan kaupunki-/taajamatoimintojen kehittämisen kohdealueille. Valtion tukeman kohtuuhintaisen ARA-tuotannon osuutta koko asuntotuotannosta kasvatetaan kohti Marinin hallitusohjelman mukaista 35 % tasoa kuitenkin

siten, että alueet kehittyvät tasapainoisesti. Kohtuuhintaista asuntotuotantoa toteutetaan seudulla yhteisvastuullisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään sosiaalisesti kestäväan kaupunkikehitykseen, jossa huomioidaan mm. muuttoliikkeen, väestön ikääntymisen, yksinasuvien määrän lisääntymisen sekä asunnottomuuden vaikutukset. Rakennetun ympäristön viihtyisyyteen panostetaan varmistamalla elinympäristöjen monimuotoisuus ja laatu sekä uusilla alueilla että täydennysrakennuskohteissa. Rakentamisen vähähiilisyyttä edistetään monin keinoin. Seudun liikenneturvallisuutta pyritään parantamaan infran kehittämistoimenpiteillä ja eri toimijoiden aktiivisella yhteistyöllä.

Toimenpiteet vuosille 2020-2023

22. Kunnat päivittävät Turun kaupunkiseudun asunto- ja maapoliittisen ohjelman, jossa määritellään seudun asuntotuotantomäärät, jakaumat sekä ARA-tuotannon osuus vuosille 2022–2025. Ohjelmalla määritellään myös toimenpiteet sosiaalisesti kestäväan kaupunkikehityksen edistämiseksi.
23. Valtio osoittaa pitkällä korkotuella rakennettavaan tavalliseen vuokra-asuntotuotantoon asunto-kohtaista käynnistysavustusta, jonka suuruus on 3000 euroa asuntoa kohden. Puurunkoisissa kerrostalokohteissa käynnistysavustus myönnetään 20 % suurempana.
24. Valtio osoittaa MAL-sopimuseutujen kunnille kunnallistekniikka-avustuksia (yhteensä 15 milj. euroa vuodessa). Painopiste kunnallistekniikka-avustusten kohdentamisessa on keskusta-alueiden ja joukkoliikenteeseen tukeutuvien alueiden täydennysrakentamisessa.
25. Valtio osoittaa Turun kaupunkiseudun kunnille korkotuki- ja takauslainoitusta sekä investointiavustuksia kohtuuhintaisten asuntotuotantotavoitteiden toteuttamiseksi. ARA kohdentaa tukitoimensa kuntien keskusta-alueille ja vaikuttavimmille taajamatoimintojen alueille. ARA tukee täydennysrakentamista ja vanhusten tuettua asumista kotona hissi- ja esteettömyysavustuksella.
26. Kaupunkiseudun kunnat (Kaarina, Lieto, Naantali, Raisio, Turku) ovat päivittäneet seudun yhteiset valtion tukeman asuntotuotannon enimmäistonttihinnat toukokuussa 2020. Tonttihintoja päivitetään sopimuskaudella tarpeen mukaan.
27. Kunnat varmistavat tontinluovutus- ja maankäytösopimuksilla tai asemakaavamääräyksillä, että vähintään 20 prosenttia uusista asunnoista keskusta-alueilla on vähintään kahden makuuhuoneen perheasuntoja.
28. Seudun kunnat sitoutuvat ehkäisemään ja vähentämään asunnottomuutta tavoitteena asunnottomuuden puolittaminen vuoden 2022 loppuun mennessä. Turku osallistuu vuosina 2020–2022 toteutettavaan asunnottomuuden yhteistyöohjelmaan, jonka tavoitteena on lisätä kohtuuhintaisten asuntojen tarjontaa asunnottomille sekä vahvistaa kuntien asunnottomuustyötä. Ohjelmaan osallistuvat kunnat tekevät kattavan suunnitelman asunnottomuuden puolittamiseksi omalla alueellaan ja ovat oikeutettuja hakemaan kehittämisavustusta asunnottomuutta vähentävien ja asumista tukevien sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen ja käyttöönottoon.
29. Seudun kunnat kiinnittävät huomiota asuinalueiden tasapainoiseen kehitykseen. Valtio toteuttaa vuosina 2020-2022 poikkihallinnollisen lähiöiden kehittämisohjelman korostaen lähiöiden kehittämistä kokonaisvaltaisesti, suunnitelmallisesti ja strategisesti, kehittämisen laaja-alaista yhteistyötä sekä tietoon perustuvaa suunnittelua ja kehittämistä. Ohjelman osana valtio myöntää kasvukeskustaupungeille avustusta, jonka edellytyksenä on, että lähiökehittämisestä on laadittu ympäristöministeriön hyväksymä suunnitelma, ja että segregaaion ehkäiseminen lähiöitä kehittämällä on osa kunnan strategista suunnittelua.

30. Kunnat huolehtivat kaavoissaan viherverkostojen jatkuvuudesta myös kuntarajojen yli. Kaupunkirakenteeseen jätetään myös luonnontilaisia alueita. Lähivirkistysalueiden laatu ja saavutettavuus on tärkeää. Määritellään tavoiteltu etäisyys lähivirkistysalueille. Yleisten alueiden rakentamisessa huolehditaan riittävästä määrästä ilmanlaadun kannalta tärkeitä kaupunkipuita. Rakentamisen laatu on mukana kriteerinä kilpailutuksissa ja tontinluovutuksessa.
31. Perustuen päivitettävään alueelliseen kulttuuriympäristöohjelmaan kunnat vahvistavat seudun erityispiirteisiin, mm. rikkaaseen luonnonympäristöön ja kulttuuriperintöön tukeutuvia kaupunkiseudun vetovoimatekijöitä huomioimalla ne kaava- ja lupa-asioissa sekä kunnan rakentamistoinnassa.
32. Kunnat pyrkivät edesauttamaan kaava-alueiden hiilineutraalia ja omavaraista energiantuotantoa kaavoituksen ja lupamenettelyjen kautta. Valtio mahdollistaa lainsäädäntöön tehtävillä muutoksilla asuntojen ja kiinteistöyhtiöiden välisen sähkökaupan.

4 Seudun elinvoimaisuus

Tavoitetila 2030+: Etelä-Suomen yhtenäinen asunto- ja työmarkkina-alue (Pohjoinen kasvuvyöhyke) kytkeytyy entistä vahvemmin Euroopan Unionin TEN-T -ydinverkkokäytävään ja Etelä-Suomi on vahvistunut idän ja lännen välisenä sujuvan liikenteen solmukohtana. Seudun valtakunnallinen ja kansainvälinen saavutettavuus on turvattu sekä henkilö- että rahtiliikenteen osalta. Alueelliset ja paikalliset liikenneyhteydet ovat toimivat. TEN-T -ydinverkkokäytävien radoille ja teille työssäkäynnin ja kestävien liikkumismuotojen sekä kuljetusten edistämiseksi asetettavat palvelutasotavoitteet on saavutettu. Saaristo on viihtyisä ja houkutteleva sekä helposti matkailijoiden saavutettavissa.

4.1 Turun kaupunkiseutu osana Etelä-Suomen kestävää asunto- ja työmarkkina- aluetta

Kehityspolku: Elinkeinoelämän toimintaedellytykset turvataan parantamalla seudun sisäistä ja ulkoista saavutettavuutta kaikin liikennemuodoin. Merkittävät yritysalueet huomioidaan liikennesuunnittelussa. Kytkeytyvän ja kestäväen asunto- ja työmarkkina-alueen kehittäminen on jatkuvaa ja erityishuomiota kiinnitetään asemanseutuihin. Saaristomatkaa edistetään parantamalla kohteiden saavutettavuutta sekä turvaamalla kehittämisedellytyksiä saariston alueella.

Turun saavutettavuutta muista maakuntakesuksista parannetaan ja elinkeinoelämän ja työssäkäynnin kannalta merkittäviä yhteyksiä kehitetään. Keskimääräiset matka-ajat lyhenevät niiden kaupunkien väleillä, joilla on merkittävää pendelöintiä tai muuta matkustamista. Varmistetaan, että eri alueet ovat saavutettavissa kohtuullisessa ajassa jollain kulkumuodolla tai niiden yhdistelmällä. Turun seudun saavutettavuutta ja kestäväen asunto- ja työmarkkina-alueen kehittymistä tukevat tarpeet 12 vuoden aikajänteellä mm. raideliikenteen ja raitiotieverkoston kehittämisen osalta huomioidaan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa. Seudun kunnat ovat priorisoineet toimenpiteensä valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa huomioitavaksi ja ne on kuvattu sopimuksen kohdassa 6.

Toimenpiteet vuosille 2020-2023

33. Valtio ja kunnat jatkavat Turun ja Helsingin välisen nopean ratayhteyden (Tunnin junan) suunnittelua osana hankeyhtiöyhteistyötä.
34. Turun kaupunki jatkaa yhteistyössä valtion kanssa seudullisen matkakeskuksen suunnittelua ja ratapihan kehittämistä. Valtio sitoutuu osaltaan edistämään sekä matkakeskuksen että ratapihakokonaisuuden toteuttamista. Osana kokonaisuuden kehittämistä laaditaan suunnitelma ja selvitetään mahdollisuutta VAK-ratapihan siirtämisestä Muhkuriin.

35. Valtio ja Turun kaupunki käynnistävät sopimuskaudella vaiheittain Turun ratapihan ja Kupittaa-Turku-kaksoisraiteen muutostyöt. Turun kaupunki ja valtio neuvottelevat tarkemmalla tasolla sopimuksen muutostöiden toteutuksen kohdentamisesta, vaiheistuksesta ja aikataulusta. Neuvottelujen lähtökohtana pidetään kustannusten jakamista 50% - 50 % -periaatteella valtion ja kaupungin kesken. Elämyskeskuksen edellyttämät muutostyöt eivät sisälly tämän sopimuksen mukaisesti sovittavaan kokonaisuuteen.
36. Turun satamaa kehitetään mahdollistamalla uudet liikennejärjestelyt ja toteuttamalla vanhan ratayhteyden korvaava uusi henkilöraide yhteisterminaalihankkeen yhteydessä. Turun kaupunki ja valtio neuvottelevat tarkemmalla tasolla sopimuksen satamaraiteen omistus- ja hallintajärjestelyistä siten, että investointi on mahdollista toteuttaa vuoden 2025 loppuun mennessä.

Valtio ja Turun kaupunki hakevat ja pyrkivät saamaan mahdollisuuksien mukaan kohdissa 36 ja 37 mainituille ratahankkeille täysimääräisesti Euroopan Unionin Verkkojen Eurooppa (Connecting Europe Facility, CEF) -rahoitusta tai mahdollisia muita saatavilla olevia taloudellisia tukia ja avustuksia. Investoinneille myönnettyt tuet ja avustukset vähentävät sopimusosapuolten kustannuksia sopimuksessa määritellyn jako-osuuksien mukaisesti.
37. Kunnat ja valtio laativat suunnitelman ja pyrkivät edistämään raskaan liikenteen palvelualueen tai -alueiden sijoittamista tai kehittämistä Kehätien lähiympäristöön huomioiden mm. kaasutankkausmahdollisuudet jatkossa.
38. Kunnat edistävät lentoliikenteen toimintaedellytyksiä parantamalla lentoaseman joukkoliikenteen matkaketjuja ja tavaraliikenteen saavutettavuutta sekä saattamalla Turun kaupungin ja Ruskon kunnan alueille sijoittuva lentoaseman lähialueen osayleiskaava valmiiksi.
39. Laaditaan alueellisen junaliikenteen edellyttämät asemapaikkojen kehittämissuunnitelmat osana alueen liikennejärjestelmätyötä alueen toimijoiden ja valtion yhteistyönä. Kunnat varautuvat kaavoissaan lähijunaliikenteeseen. Valtio ratkaisee pidemmän aikavälin toimenpiteet lähijunaliikenteen palvelujen edistämiseen MAL-sopimuksen päivityksen yhteydessä.
40. Turun kaupunki edistää yhteistyössä valtion kanssa Itäharjun ja Kupittaaan yhdistävän Kupittaaan Core -kaupunkikehityshankkeen toteuttamista. Hankkeen kautta alueelle syntyy merkittävä seudullinen kaupunkikeskus, muodostaen samalla merkittävän liikenteen solmukohdan. Kupittaaan Core yhdistää tulevaisuudessa Tunnin junan (Kupittaaan asema), raitiotie- ja runkobussilinjaston joukkoliikennevirrat.
41. Sopimusosapuolet toteuttavat Saariston Pienen Rengastien kehittämisselvityksessä mainittuja pyöräilyolosuhteiden parantamista koskevia toimenpiteitä sopimuskauden aikana.
42. Kunnat varaavat kaikessa suunnittelussa riittävät ranta-alueet yleiseen virkistykseen ja matkailupalveluille. Parannetaan saaristossa sijaitsevien matkailupalvelujen saavutettavuutta.

5 Muut sopimuksen toteuttamisen kannalta tärkeät valtion toimenpiteet

Uudistetun maankäyttö- ja rakennuslain on tarkoitus tulla voimaan sopimuskauden aikana. Valmistelussa otetaan huomioon kaupunkiseutujen ja kuntien erityiset suunnittelutarpeet osana sidosryhmäyhteistyötä.

Valtio laatii asuntopolitiikan pitkäjärjestyksen kehittämisohjelman vuoden 2020 aikana, ja huomioi siinä kaupunkiseutujen asuntomarkkinat.

Valtio toimeenpanee asunnottomuuden yhteistyöohjelmaa ja Kestävä kaupunki -ohjelmaa. Turun seudun kunnat valmistelevalle, hyödyntävät ja toteuttavat ohjelmien toimenpiteitä ja rahoitushakua.

Valtio edistää kohtuuhintaista asuntorakentamista ottamalla käyttöön käyttötarkoituksen muutostavustuksen, jolla olemassa olevaa rakennuskantaa voidaan muuttaa ARA-asunnoiksi.

Valtio tukee asuntojen esteettömyyttä hissi- ja esteettömyysavustuksilla sekä tukee sähköisen latausinfraan toteuttamista.

Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021-2032 valmistellaan valtioneuvoston hyväksyttäväksi vuoden 2021 aikana.

Fossiilittoman liikenteen tiekartta valmistellaan valtioneuvoston hyväksyttäväksi vuoden 2020 aikana.

Valtio käynnistää kestävä liikenteen vero- ja maksu-uudistuksen hallitusohjelman mukaisesti.

Valtio valmistelee kaupunkien kanssa innovaatiotoimintaa vahvistavat ekosysteemisopimukset. Sopimuksen toimenpiteitä hyödynnetään kaupunkiseudun innovaatioympäristön vahvistamisessa siten, että niillä voidaan soveltuvasti täydentää ja tukea MAL-sopimuksen elinvoimatavoitteita.

6 Seudun kuntien ja Varsinais-Suomen liiton pitkän aikavälin kehittämistavoitteet

Valtio laatii parhaillaan valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa, joka on tarkoitus antaa eduskunnalle selontekona keväällä 2021, jonka jälkeen valtioneuvosto päättää suunnitelmasta. Valtakunnallinen suunnitelma pitää sisällään myös 12-vuotisen toimenpideohjelman, jonka pohjalta hankkeiden suunnittelusta ja toteuttamisesta voidaan päättää yksityiskohtaisemmin. Kaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelmassa ja -työssä on priorisoitu alueen hankkeet ja toimenpiteet mm. valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa huomioitavaksi.

Seudun kunnat ja maakunnan liitto ovat priorisoineet hankkeet ja toimenpiteet seuraavasti:

Raideyhteyksien kehittämishankkeet

- I. **Tunnin juna -nopean raideyhteyden toteuttaminen**
- II. **Turun raitiotien 1. vaiheen toteuttaminen**
- III. **Toijalan radan tasoristeysten poistot (ml. Vanhan Tampereentien tasoristeys)**
- IV. **Lähijunaliikenteen aloittaminen**

Tieverkon kehittämishankkeet

- I. **E18 Turun kehätien kehittäminen:** Raision keskustan ja Naantali-Raisio -osuuden toteuttaminen v. 2030 mennessä osana Skandinavia-Välimeri TEN-T -ydinverkkokäytävän sovittua laatutasona.
- II-III. **Mt 180 Saaristotien (Paraistenväylän) ja Mt 180/Mt 2200 Kaarinantien kehittäminen:** Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen korvausinvestoinnit, Kaarinan läntisen ohikulkutien toteuttaminen ja Kaarinantien parantaminen.
- II-III. **Vt 9 (Turku-Tampere) kehittäminen:** Lieto-Aura leveäkaistatien 4-kaistaistuksen, Auran eritasoliittymän ja ohituskaitaparien toteuttaminen.
- IV. **Vt 8 (Turku-Pori) kehittäminen:** päivitetyn kehittämisselvityksen toimenpiteiden jatkaminen.
- V. **Vt 10 (Turku-Hämeenlinna) kääntämisen vt:lle 9 suunnittelu** ja nykyisen vt 10 linjauksen parantaminen pienillä toimenpiteillä.

Kunnat ja joukkoliikenneviranomaiset toteuttavat sujuvia matkaketjuja edistäviä toimenpiteitä.

Kaupunkiseudun jatkuvassa liikennejärjestelmätyössä arvioidaan kulloinkin ajankohtaisia liikennehankkeita ja niistä aiheutuvia selvitys- ja suunnittelutarpeita. Liikenteen ruuhkautumista ja siitä aiheutuvia investointitarpeita ehkäistään ensisijaisesti toimenpiteillä, jotka lisäävät joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn houkuttelevuutta ja vähentävät autoilun tarvetta. Liikenteen hallinnassa hyödynnetään tehokkaasti liikkumisdataa ja panostetaan aktiivisesti liikenneturvallisuustyön ja liikkumisen ohjauksen toimenpiteisiin.

Kaupunkiseudun asuntotuotantotavoitteiden toteuttamiseksi odotetaan valtiolta vähintään ensimmäisen 4-vuotiskauden rahoituksen tasoista tukea.

Kaupunkiseudun kunnat arvioivat MAL-sopimuksen toteutumista ja varautuvat rakennemallin päivitykseen sopimukseen kirjattujen selvitysten edellyttämällä tavalla. Päivityksen perusteella ja toimintaympäristön muutoksia seuraamalla ja arvioimalla linjataan maankäytön ja liikennejärjestelmän tavoiteltavia kehitysuuntia. Kunnat arvioivat kaavojen ajantasaisuutta ottaen huomioon uudistuvan maankäyttö- ja rakennuslain vaatimukset.

7 Voimassaolo

Tämä sopimus on voimassa x.x.2020 – 31.12.2031. Sopimus päivitetään vuoden 2023 loppuun mennessä siten, että tämän sopimuksen tavoitetila ja toimenpidepolku tarkistetaan ja täsmennetään suhteessa kansainvälisiin, kansallisiin ja seudullisiin tavoitteisiin. Samalla asetetaan seuraavan 12-vuotiskauden tavoitetila vuodelle 2035 ja sovitaan vuosille 2024–2027 ajoittuvista konkreettisista toimenpiteistä, joilla edistetään tavoitetilan 2035 toteutumista. Konkreettisia toimenpiteitä valittaessa otetaan huomioon tämän sopimuksen toteutuminen ja toimien vaikuttavuus.

Valtio-osapuolten sitoutuminen sopimukseen määritellään valtioneuvoston periaatepäätöksellä, jossa linjataan valtion tahtotila ja tuki Julkisen talouden suunnitelman ja talousarvioiden puitteissa. Valtion rahoitustoimenpiteet edellyttävät eduskunnan päätöstä.

Valtion ehtona tähän sopimukseen sitoutumiselle ja siihen sisältyvien rahoitustoimenpiteiden toteuttamiselle on, että kunnat ovat omalta osaltaan toteuttaneet sopimukseen sisältyvät ja kuntien toimivallassa olevat toimenpiteet. Kuntien sitoutuminen sopimukseen edellyttää vastaavasti, että valtio on toteuttanut sopimuksessa sovitut toimenpiteet.

8 Seuranta

Seurattaviin asioihin kuuluvat vähintään tässä sopimuksessa sovittujen toimenpiteiden sekä siinä esitettyjen määrällisten ja laadullisten tavoitteiden toteutuminen.

Seudun kunnat ja valtion toimijat kehittävät yhdessä vaikutusten arviointimenetelmiä, jotta toimenpiteiden vaikutukset voidaan kuvata yhdenmukaisesti.